

Pojęcie obrazu i jego akwizycja

WYKŁAD 1

Dla studiów niestacjonarnych 2021/2022
Semestr letni

Dr hab. Anna Korzyńska, prof. IBIB PAN

Co to jest obraz?

Obraz to wynik obserwacji świata przedstawiony na ograniczonej płaszczyźnie

(najczęściej prostokątnej)

2

Obraz to ...

Dwuwymiarowa funkcja mówiąca o wartości pewnej mierzalnej wielkości $f(x, y)$, (najczęściej wartość to określa intensywność światła/luminancję lub intensywność kolorów podstawowych) w miejscu o współrzędnych x, y na ograniczonej, dwuwymiarowej, powierzchni.

Obraz niesie informację o odzwierowowanej rzeczywistości lub o wizji autora, umieszczoną na ograniczonej, dwuwymiarowej przestrzeni (2D)

Obraz analogowy – przestrzeń jest spójna; obraz cyfrowy – przestrzeń jest dyskretna

Obraz analogowy i cyfrowy

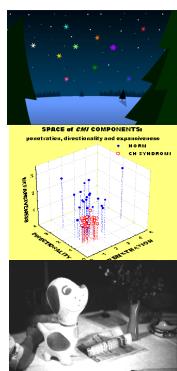
Obraz jako odzwierotowanie rzeczywistości na ograniczonej dwuwymiarowej przestrzeni; może być odzwierotowany na przestrzeni ciągłej (płótno, papier fotograficzny itp.) lub na przestrzeni dyskretnej (ekran monitora komputerowego, telewizora cyfrowego, itp.)

4

Obrazy w komputerze

- Narysowane narzędziami grafiki komputerowej (cel informacyjny lub artystyczny)
- Wygenerowane przez oprogramowanie jak wizualizacji informacji będącej rezultatem obliczeń lub zbierania informacji (cel naukowo-informacyjny)
- Pozyskane z rzeczywistości dzięki urządzeniom akwizycji obrazów: kamery, skanery, aparaty cyfrowe, medyczne urządzenia diagnostyczne, itp.. (cel poznawczy, archiwizacyjny, użytkowy np. klasyfikacja, detekcja, itp., lub cel artystyczny)

Jak powstał obraz cyfrowy

Obraz cyfrowy to informacja podwójnie dyskretna:

- odzwierotuje 3D na dyskretną i ograniczoną przestrzeń 2D

- informacja o intensywności (skwantowana)

31 czerwca 1964 o 13:09 UT (9:09 AM EDT)
Vidicon B

Rozmiar w pikselach:
1150x1150

Pierwsze kolorowe zdjęcie z boku Perseverance wybrane na Ziemi. Zostało wykonane przez jeden z kamery Hazcam. Źródło: NASA/JPL-Caltech

Obraz cyfrowy w naukach technicznych i przyrodniczych to:

Zwarty, jednorodny i przestrzennie uporządkowany zbiór sygnałów:

- związanych z cechą/cechami pomiarowymi, na bazie których tworzymy obraz (natężenie fali elektromagnetycznej, akustycznej, wielkości nie falowe np. czas relaksacji)
- dostosowanych do materialnego nośnika obrazu (papieru, kłoszy, dyskietki, pamięci dyskowej itp.)
- niosących informację o odwzorowywanej rzeczywistości

7

Podstawowe definicje wielkości opisujących obraz

Obraz to dyskretna dwuwymiarowa funkcja $f(x, y)$ określona na ograniczonym fragmencie płaszczyzny, której wartości f to **intensywność** (jasność, kolor) w tym punkcie (x, y) .

- Dla obrazów szarościennych wartość f to luminancja
- Dla obrazów kolorowych wartość f to wektor o trzech (lub więcej) składowych, określający np.: kolor w wybranej przestrzeni koloru $f = [f_1, f_2, f_3]$
- Dla obrazów wielomodalnych i multispektralnych wartość f to wielowymiarowy wektor określający różne dane pomiarowe.

$f \in [L_{min}, L_{max}]$ - skala szarości/intensywności składowej pojedynczego kanału obrazu

$L_{min} = 0$, minimalna intensywność odpowiada czerni

L_{max} = maksymalna intensywność odpowiada bieli

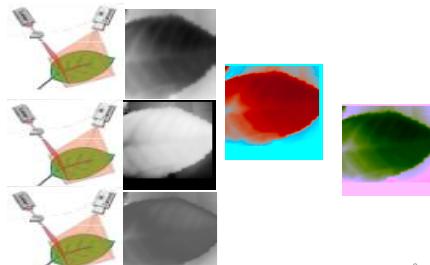
M - liczba poziomów szarości $M = L_{max} - L_{min} + 1$ $M = 2^k$

8

Obrazy konstruowane na podstawie wielu sygnałów

Obrazy multimedialne

Intensywność odbicia światła białego

9

Obrazy konstruowane na podstawie wielu sygnałów

Obrazy multispektralne

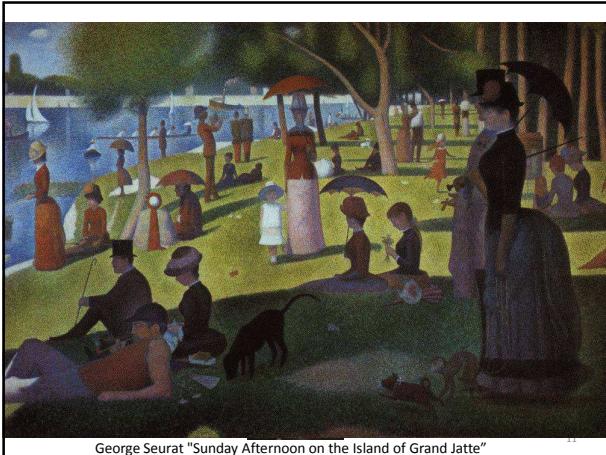
Newada

Galaktyki a520485

Zdjęcie przedstawia gromadę galaktyk „Abell 520” wykonane przez叠加 skaldowych jej obrazów wykonanych w różnych długosciach fal. Kosmiczny teleskop Chandra obserwował obiekt w zakresie promieniowania X (niebieskowczarny); Teleskop Kanadyjski, Francuski, wyspy Hawajów oraz Teleskop Subaru w zakresie widzialnym (fiolet żółty oraz pomarańczowy). Materię zaburzoną w kolor niebieski, z której to większość stanowi ciemna materia.

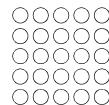
10

George Seurat "Sunday Afternoon on the Island of Grand Jatte"

11

Model obrazu cyfrowego

- $N1=N2=5$
- $M=4$ $L_{min}=0$ czerń; $L_{max}=3$ biel,

1 jasna szarość, 2 ciemna szarość

3 3 3 3 3	0 0 0 0 0	0 0 0 0 0
3 3 3 3 3	0 0 0 0 0	0 3 3 3 0
3 3 3 3 3	0 0 0 0 0	0 0 2 0 0
3 3 3 3 3	0 0 0 0 0	0 0 1 0 0
3 3 3 3 3	0 0 0 0 0	0 0 0 0 0

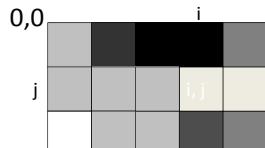
12

Obraz cyfrowy i piksel

Obraz cyfrowy niesie podwójną informację o:

- lokalizacji w przestrzeni obrazu wartość intensywności cechy/cech pomiarowych oraz o samej wartości tej cech
- czyli o wartości poziomu szarości, koloru w danym punkcie $f(i, j)=n$ gdzie n jest skalarem lub wektorem i $i \in \{0, 1, \dots, L_{\max}\}$

Piksel to podstawowy element obrazu (ang. Picture element)

0,0	i	0,0	i
j		j	

N1=5
N2=3
Lmin=0
Lmax=15
M=16

13

Rozdzielcość obrazu

- **Rozdzielcość przestrzenna** - określa stopień rozróżnialności detali; tym lepsza, im większa wartość N /na jednostkę długości. Jest wyrażana w jednostkach zwanych punktami na cal (ang. Dot per inch)
- **Rozdzielcość poziomów szarości** – określa ilość rozróżnianych poziomów szarości lub kolorów; tym lepsza, im większa wartość M . Jest dobierana tak, aby była potęgą liczby 2.
- Inne rozdzielcości: całkowita, interpolowana, urządzeń prezentacji obrazu jak monitor, drukarka, ploter, urządzeń akwizycji.

14

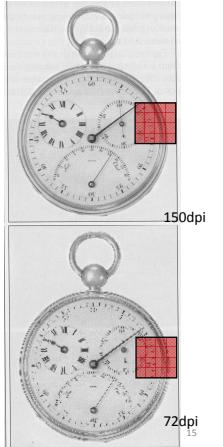
Rozdzielcość przestrzenna

Ilość szczegółów zapisanych w obrazie na jednostkę długości (najczęściej na cal)

Granica rozdzielcości to rozmiar szczegółów i obiektów, które są widoczne na obrazku.

O rozdzielcości mówimy na poziomie:

- Akwizycji (punkty na cal),
- Wyświetlania na ekranie (linie na cal, punkty),
- Drukowania (punkty na cal)

Wymiar obrazu w pikslach

Jeśli akwizycja była przeprowadzona na matrycy 1200x1600

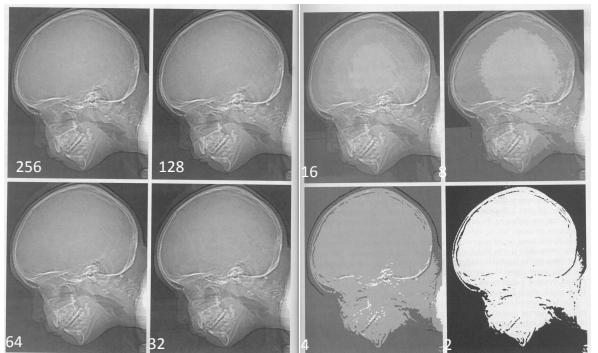
To jego rozdzielcość akwizycji wynosi:

1200:4,3cal=280 ppi
1960:7cal=280 ppi

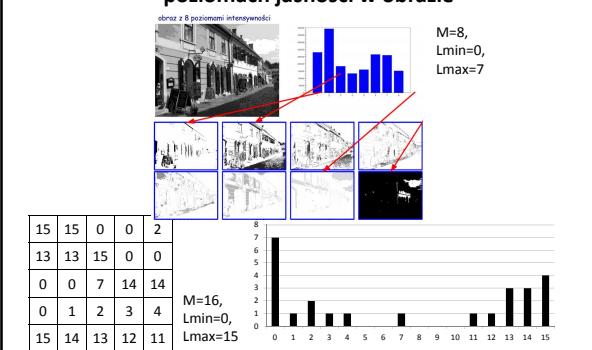

16

Rozdzielcość poziomów szarości

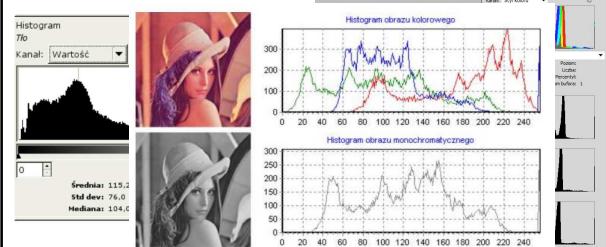

Histogram - rozkład ilości wystąpień pikseli o zadanych poziomach jasności w obrazie

Histogram definicja

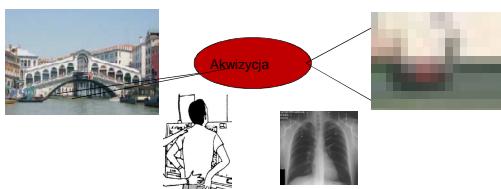
- Histogram** to wykres słupkowy przedstawiający ilość pikseli o każdej potencjalnej wartości występującej w obrazie.
- Statystyka odzwierciedlająca rozkład jasności punktów w obrazie.
  - Pewna estymata rozkładu jasności oryginalnego obrazu analogowego i rzeczywistości.

Akwizycja obrazu

Akwizycja (pozyskiwanie) obrazu cyfrowego

Akwizycja obrazu - przetworzenie **informacji o obiekcie fizycznym** do postaci zbioru danych dyskretnych (**obrazu cyfrowego**).

Akwizycja obrazu cyfrowego

Akwizycja (pozyskiwanie, zbieranie) obrazu - przetworzenie **informacji o fizycznym obiekcie lub scenie** do postaci zbioru danych dyskretnych ($f(x,y)$) **obraz cyfrowy** nadających się do zapisania w pamięci komputera, a następnie do **wyświetlenia, drukowania** i dalszego przetwarzania za pomocą odpowiedniego oprogramowania.

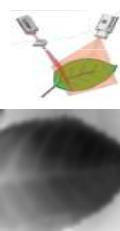
Elementy procesu akwizycji:

1. Oświetlenie obrazu.
2. Formowanie obrazu (optyczne).
3. Detekcja obrazu.
4. Formowanie wyjściowego sygnału z urządzenia (kamera, skaner)

22

Elementy procesu akwizycji

1. Formowanie obrazu/sygnalu (optyczne, akustyczne, inne)
2. Detekcja sygnału przez czujniki analogowo-cyfrowe.
3. Formowanie kodu obrazu (kamera, skaner, MRI, USG).

23

Najważniejsze elementy procesu akwizycji (pozyskania)

• Formowanie obrazu

- **Dyskretyzacja obrazu**, czyli dyskretyzacja funkcji $f(x,y)$ na dwóch poziomach:
  - przestrzenna (próbkowanie dziedziny funkcji)
  - amplitudowa (kwantyzacja wartości funkcji)

Proces wiąże się z nieuniknonią i nieodwracalną utratą informacji o wartości cech pomiarowej poza wezłami siatki, i o dokładnej wartości w punktach siatki

– Przekształcenie danych surowych w dane do zapisu obrazu

- **Kodowanie obrazu** zgodne z wybranym formatem zapisu (RAW, JPEG, TIFF)

24

Matryce CCD jako elementy pozyskania obrazu w aparacie fotograficznym cyfrowym

Matryca CCD (charge coupled device) ma płaską periodyczną strukturę (dyskretną), której podstawowe elementy mają $10\text{-}5\mu\text{m}$ długości i szerokości, która zamienia światło na prąd (sygnał analogowy) o napięciu proporcjonalnym do jasności. Prąd ten jest próbkowany przez konwerter A/D (framegrabber).

25

Nagroda Nobla za sensor CCD

Fizyka 2009

Willard S. Boyle (Kanada/USA) i George E. Smith (USA)
za "wynalezienie półprzewodnikowego obwodu
obrazującego - sensora CCD"

Pierwszy aparat fotograficzny wykorzystujący matrycę światoczułą zamiast błony nazwywali się MAVICA
-1981
CCD sygnał zapisywany jako NTSC
570 linii i 490 pixels

1969 - rozpoczęcie prac

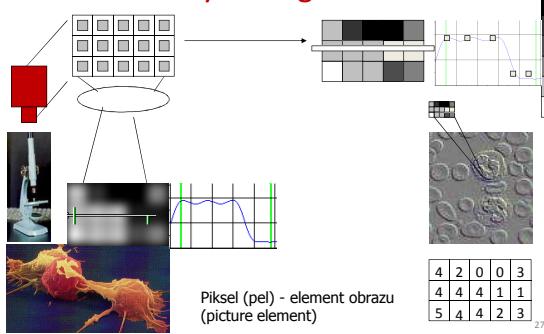
Pierwszy układ wczytujący miał zaledwie osiem pikseli ulożonych w jednym rzędzie

1973 - 100 x 100 pikseli

26

Proces pozyskiwania obrazu cyfrowego

27

Najważniejsze elementy formowanie sygnału w procesie akwizycji

Dyskretyzacja obrazu to dyskretyzacja funkcji $f(x,y)$ na dwóch poziomach:

- przestrzenna (próbkowanie dziedziny funkcji)
- amplitudowa (kwantyzacja wartości funkcji)

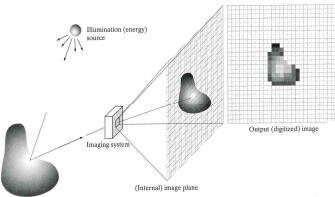
Obraz jest więc strukturą **podwójnie dyskretną**

28

Próbkowanie sygnału

Obraz cyfrowy to funkcja $f(x, y)$ podwójnie dyskretna:

- odwzorowuje 3D na **dyskretną** i ograniczoną przestrzeni 2D

Kwantyzacja sygnału

- informacja o intensywności **cechy pomiarowej** jest **dyskretna** (skwantowana)

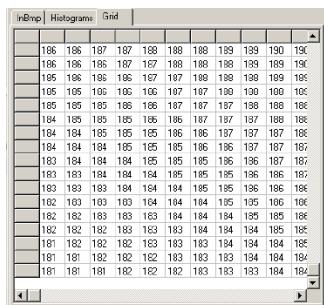
Kwantyzacja sygnału

- To proces polegający na przypisaniu wartościom analogowym do najbliższych poziomów reprezentacji cyfrowej (np.: 8-bitowego kodu)
- Niedokładności wynikające z zaokrągleń stanowią szum kwantyzacji

- W dyskretnych punktach przestrzeni dokonujemy pomiaru sygnału na podstawie, którego tworzymy obraz
  - Wyszukanie wartości minimalnej i maksymalnej lub odczytanie z parametrów urządzeń detekcji sygnału
  - Unormowanie sygnału przez przeliczenie wartości pomiarowych na zakres $<0,1>$
  - Wybór zakresu bitów kodu, czyli ilości przedziałów kwantowania i przeliczenie unormowanego sygnału na kody
  - Zaokrąglenie do wartości naturalnych
0	5	6	8.5
2.1	3.3	5.2	9.0
-8	-2	1.2	3
0.5	0.75	0.8	0.92
0.6	0.66	0.76	0.95
0.1	0.4	0.56	0.65
127.5	191.1	204.0	235.8
154.2	169.5	193.8	242.2
25.5	102.0	142.8	165.7
127	191	204	235
154	169	193	242
25	102	142	165

30

Zapis obrazu cyfrowego w pamięci komputera

31

Charakterystyczne cechy procesu akwizycji i obrazu

32

Inherentne cechy procesu akwizycji

- Nakładanie szumu
(dla aparatu cyfrowego – szumu kwantyzacji, czyli odpowiednika ziarna dla tradycyjnej fotografii)
- Nakładanie zniekształceń
(dla aparatu cyfrowego - zniekształcenia obiektywów szerokokątnych, dystorsje soczewek, gorące i zimne piksle w matrycy)

Urządzenia akwizycji charakteryzuje się przez podanie informacji o poziomie szumu i zakłóceń

33

Szum

Szum (ang. random noise) to przypadkowe, niestacjonarne zakłócenia wartości sygnału:

- w czasie;
- w przestrzeni.

Nakładanie szumu na sygnał to inherentna cecha urządzeń elektronicznych, które albo transmitują albo odbierają sygnał w postaci prądu elektrycznego

34

Szum powstaje na skutek

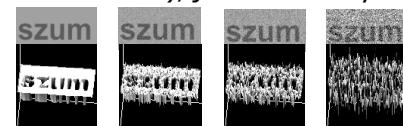
- Nałożenia termicznych ruchów elektronów w materii na mierzony sygnał, który jest zamieniany na prąd (np.: w przetwornikach zamieniających światło na prąd zgodnie ze zjawiskiem fotoelektrycznym)
- Niestabilności źródła formowania sygnału, np.: promieniowania X, fali akustycznej czy radiowej;

Zrozumienie zjawiska i jego przyczyn zwykle prowadzi do unikania zaszumienia, a nie do jego likwidacji czy choćby redukcji

35

Miara szumu

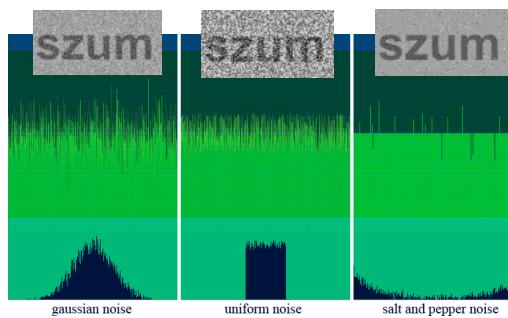
Stosunek sygnału do szumu (ang. signal to noise ratio – SNR), jednostka decybole dB.

Brak „odczuwania” szumu oznacza, że jego stosunek do sygnału jest taki, że nasze sensory (wzrokowe, słuchowe) odbierają sygnał a pomijają szum.

36

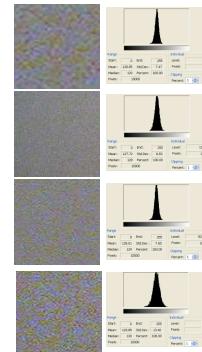
Charakterystyka szumu w obrazie

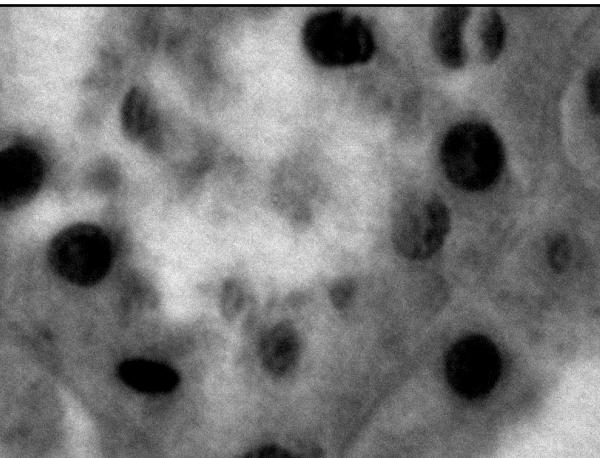
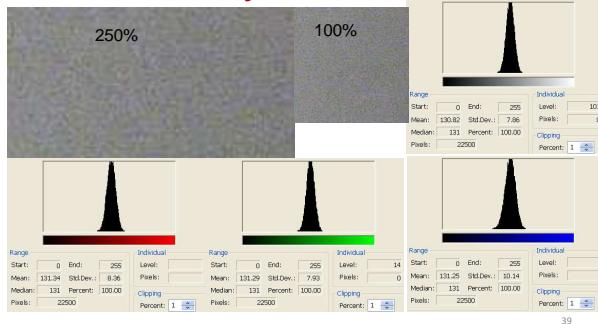
szum

Typy szumu w obrazie

- Szum niskoczęstotliwościowy (ang. *coarser texture* - chropowaty gruboziarnisty)
- Szum wysokoczęstotliwościowy (ang. *fine-grained* - drobny)
- Szum o małej amplitudzie (ang. *smoother texture* - gładki)
- Szum o dużej amplitudzie (ang. *rougher texture* - szorstki)

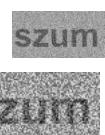

Szum w obrazie: w luminancji i w kanałach kolorów

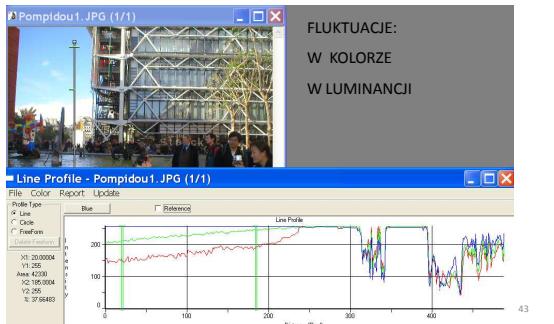
Na jakich obrazach występuje dużo szumu?

- Rentgenowskich, w mikroskopach fluorescencyjnych, ze znacznikami emitującymi wąski zakres fal elektromagnetycznych – powód: mało fotonów (charakterystyka gaussowska)
- Mikroskop elektronowy skanujący – powód: niestabilność źródła światła - długie czasy zbierania (charakterystyka niegaussowska)
- Astronomicznych - zbieranych przy pomocy kamery integrującej sygnał

40

Szum nakładany na obraz przez cyfrowy aparat fotograficzny

Szum nakładany na obraz powstały w cyfrowym aparacie

wynika z:

- Parametrów technicznych matrycy fotoczułej (wielkość sensora)
- Niestabilności światła lub z jego niewielkiej ilości (nocą)
- Zjawisk towarzyszących zamianie światła na prąd (ang. banding noise, truncated, ..)
- Nałożenia termicznych ruchów elektronów na mierzony sygnał

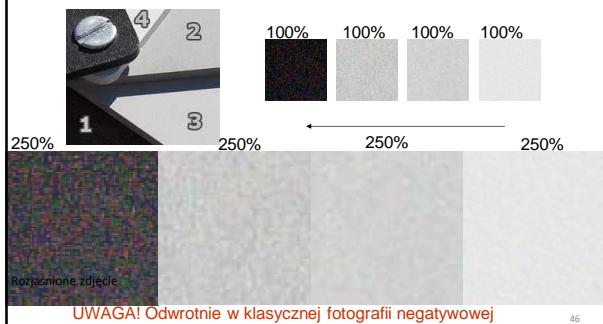
44

Szum w obrazach cyfrowych zależny od:

- typu (egzemplarza) aparatu cyfrowego
- od ustawień przy wykonywaniu zdjęcia (czułość ISO, czas naświetlenia)
- jasności fotografowanych obiektów i obszarów (w cieniach szumu jest więcej niż w tonach jasnych)
- temperatury otoczenia - im wyższa tym silniej widać (ang. Fixed pattern noise)

45

Rozłożenie szumu na obrazie

46

Redukcja szumu

- Na poziomie akwizycji:
  - Wybór maksymalnie długiego czasu naświetlania
  - Wybór niskich czułości ISO
  - Chłodzenie matrycy
  - Wykonywanie zdjęć wielokrotnych (braketing)
  - Wykonywanie zdjęć lekko prześwietlonych (HighKey)
- Na poziomie przetwarzania (obróbki) obrazów:
  - Uśrednianie zdjęć wielokrotnych
  - Filtrowanie
- Uwaga: Nie redukujemy szumu przez
  - Rozjaśnianie obrazu w miejscach niedoświetlenia
  - Rozjaśnianie cieni w obrazie

47

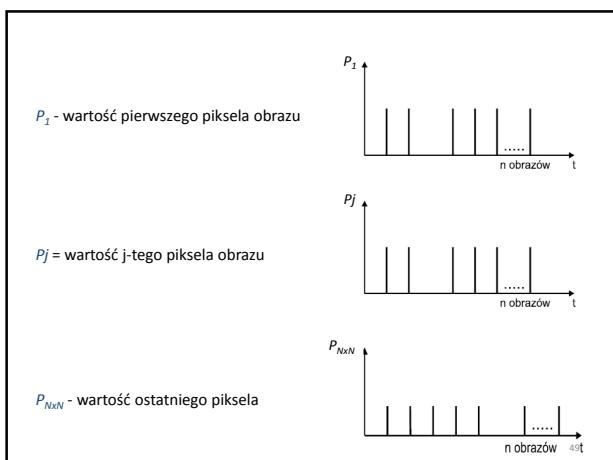
Uśrednianie czasowe (dotyczy obrazów statycznych)

$N \times N$ – liczba pikseli w obrazie.

Np. dla $N=4$ liczba pikseli w obrazie wynosi $N \times N = 16$.

15	14	10	0
12	11	5	0
11	4	3	2
3	2	0	1

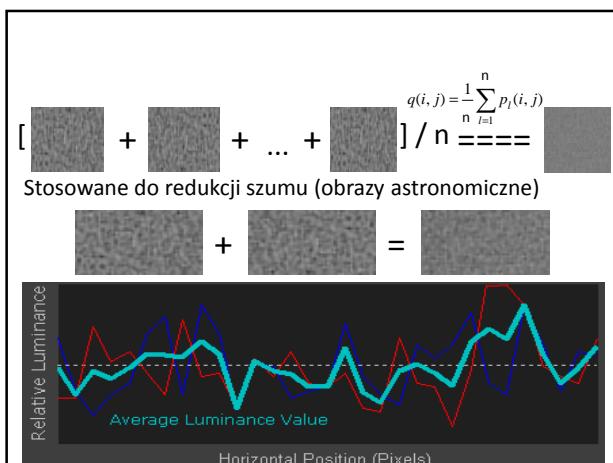
48

$$P_{js} = \frac{\sum_{i=1}^n P_{ji}}{n}$$

P_{ji} - wartość j-tego piksela obrazu w i-tej chwili czasowej
 P_{js} - wartość średnia j-tego piksela obrazu w n chwilach czasowych
 n - liczba pojawić się obrazu $i = 1, n$
 NxN – liczba pikseli w obrazie $j = 1, N \times N$

50

Uśrednianie przestrzenne (obrazy statyczne oraz zmienne w czasie)

15	13	15
14	0	15
12	12	14

$\Rightarrow$

15	13	15
14	12	15
12	12	14

$P_{sr} = \frac{\sum_i^n P_i}{n}$

$n = 9$ - otoczenie 8-spójne

$n = 5$ - otoczenie 4-spójne

n - liczba pikseli otoczenia (wraz z pikselem przetwarzanym)

52

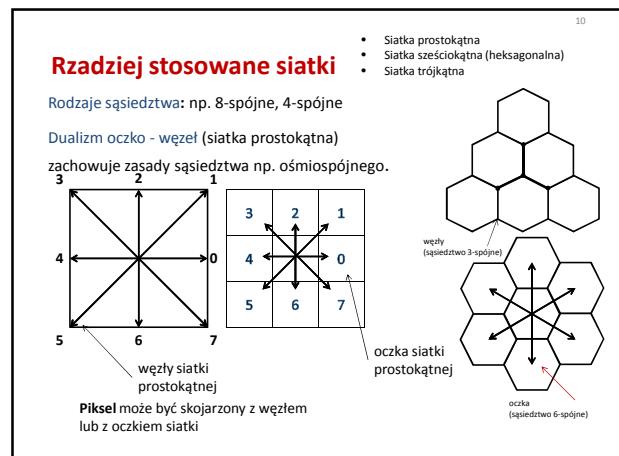
MATERIAŁ DO WYKŁADU I ĆWICZEŃ LABORATORYJNYCH:

R. Tadeusiewicz, P. Korohoda: Komputerowa analiza i przetwarzanie obrazów, Kraków 1997. <http://winntbg.bog.agh.edu.pl/skrypty2/0098/> (także plik... |POBD|2019-2020|Materiały|TadKoroh.pdf na UBIKu)

Wykład
Material podstawowy:
M. Doros, Przetwarzanie obrazów, Skrypt WSISIZ

Ćwiczenia Laboratoryjne
Material podstawowy:
M. Doros, A. Korzyńska, M. Przytulska, H. Gosczyńska: „Przetwarzanie Obrazów, ćwiczenia laboratoryjne”, Skrypt WSISIZ

53

9

Sąsiedztwo

- **Siatka dyskretna (discrete net)**- wzorzec według którego dokonywana jest dyskretyzacja przestrzenna obrazu; linie, oczka, węzły
- **Siatka prostokątna** – najczęściej stosowana: oczko siatki jest kwadratem
- **Piksel** – podstawowy element obrazu; odniesienie do oczka lub węzła siatki

11

Paradoks spójności

0	1	0	0
0	1	0	0
0	0	1	0
0	0	0	1

- 1 - obiekt spójny
2 - tło: spójne(?)
niespójne(?)

Przeciwdziałanie:
przypisanie różnych rodzajów sąsiedztwa pikselom obiektu i tła